

O, Bakı şəhərində, 1918-ci il fevralın 5-də dünyaya gəlib. Atası Əbülfəz Qarayev adlı-sanlı həkim, professor, Əməkdar elm xadimi, anası Sona xanım isə "Müqəddəs Nina" məktəbinin Bakı bölməsinin məzunu idi. Sona xanım həm də fortepiano ifaçılığı üzrə təhsil almışdı. Qara Qarayev uşaqlıq illərindən anasının ifa etdiyi musiqiləri dinləyib. Bu eczakər sədalar sanki israrla onu öz aləminə səsləyib. O da məşhur həkim olan atasının sənət yolunu deyil, musiqiçi olmağı seçib.

1926-cı ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası yanında musiqi məktəbinə daxil olub. 1930-cu ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdində fəaliyyət göstərən Bakı musiqi fəhlə fakültəsinin fortepiano sinfinə qəbul edilib. Professor Georgi Şaroyevin sinfində oxuyub. Musiqi təhsilini davam etdirib, 1935-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının tələbəsi olub. Konservatoriyanın Bəstəkarlıq fakültəsində professor Leopold Rudolfun sinfində oxuyub.

İldırımli yollardan keçən bəstəkar ömrü

İstedadı ilə müəllimlərinin diqqətini çəkən tələbələrdən olub. Onun parlaq gələcəyinə inanan müəllimlərdən biri isə dahi Azərbaycan bəstəkarı, professor Üzeyir bəy Hacıbəyli idi. Qara Qarayev Üzeyir bəydən "Azərbaycan xalq musiqisinin əsasları" fənnindən dərs alıb. Üzeyir bəy Hacıbəyli bütün istedadlı tələbələri kimi, Qara Qarayevə də qayğı ilə yanaşmış, onun musiqi sənətini dərinləndirən öyrənməsinə, öz bacarığını göstərə bilməsinə çalışmış. Sonralar Qara Qarayev bildirib: "O, əgər belə desək, mənim milli ruhuma uğrunda çarpışmışdı".

Üzeyir bəy hər zaman olduğu kimi, Qara Qarayev barədə düşüncələrində də haqlı çıxmışdı. Dünya musiqisi ənənələrini dərinləndirən, yeniliklərə qarşı həssas və öncül olan bəstəkar Qara Qarayev yaradıcılığının bütün dövrlərində milli musiqi xəzinəmizə münasibətində diqqətli və həssas olub. O, hətta 1937-ci ildə respublikamızın rayonlarına gedən folklor ekspedisiyasına rəhbərlik edib. Səfər müddətində folklor musiqisi nümunələri ilə yaxından tanış olub. Geri döndükdən sonra "Şur" dəstgahını nota köçürüb.

Qara Qarayev Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqına 1937-ci ildə üzv qəbul edilib. 1938-ci ildə Moskva Dövlət Konservatoriyasının tələbəsi olub. İlk böyük əsərini - xor, simfonik orkestr və rəqs ansambli üçün "Könül mahnısı" kantatasını da həmin il bəstələyib. 1938-ci il gənc bəstəkar Qara Qarayev üçün həm də Moskvada keçirilən Azərbaycan incəsənəti oğurluğunda iştirakı ilə yaddaqalan olub.

1941-ci ildə o, Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının bədii rəhbəri vəzifəsində çalışıb. 1944-cü ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının İdarə Heyəti sədrinin müavini olub. 1946-cı ildə P.İ.Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasında Dmitri Şostakoviçin bəstəkarlıq sinfini bitirib. Təhsili bitməyə də, dostluqları davam edib.

Qara Qarayev 1946-cı ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının bəstəkarlıq sinfində müəllim işləyib. Həmin ildə SSRİ Bəstəkarlar İttifaqı İdarə Heyətinin katibi seçilib. 1948-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının dosenti olub.

Qara Qarayev 1950-1953-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rektoru vəzifəsində işləyib.

1952-ci ildə Sülh uğrunda Müdafiə Komitəsinin üzvü seçilib. 1956-1973-cü illərdə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının birinci katibi işləyib. IV-IX çağırış SSRİ Ali Sovetinin deputatı olub. 1959-cu ildə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilib. Həmin il Üzeyir bəy Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının Bəstəkarlıq kafedrasının professoru olub. Qara Qarayev 1954-cü ildən ömrünün sonunadək SSRİ Lenin və Dövlət Mükafatları Komitəsinin üzvü olub.

Musiqinin müxtəlif janrlarına müraciət edib. Operalar, baletlər, musiqilər, xor, solistlər və orkestr üçün kantata və oratoriyalar, orkestr üçün simfoniyalar, süitlər, solo alətlərlə orkestr, kamera-instrumental ansamblları, fortepiano, violino ilə fortepiano, xor və filmlər üçün musiqilər yazıb.

Qara Qarayev Azərbaycan mədəniyyətinə, incəsənətinə, musiqi sənətinə ən böyük xidmətlərdən birini də pedaqoji fəaliyyəti ilə göstərib. Tələbələri ondan yüksək peşəkarlığı, özünəməxsus dəstxəti ilə yazıb-yaratdığı, sənətinə hər zaman böyük hörmət və məsuliyyətlə yanaşdığı öyrəniblər.

Bəstəkar Qara Qarayev eyni zamanda iti zəkalı, ensiklopedik bilikli, geniş dünyagörüşlü alim idi. Dünya musiqisini, ədəbiyyatını, rəssamlığını, teatrını dərinləndirən bilirdi. Öz bilik, fikir, düşüncə və elmi müddəalarını elmi-publisistik məqalələrində, resenziyalarında, məruzə və çıxışlarında, eləcə də müsahibələrində ifadə edirdi. Qara Qarayev məqalə və çıxışlarında, həmçinin Azərbaycan musiqi mədəniyyətində Şərqi və Qərbi vəhdətindən, sintezindən söz açırdı. Bəstəkar müsahibələrindən birində qeyd edib: "...mənim oxumağa Bakıda Hacıbəyovla başlamışam, Moskvada Şostakoviçlə isə təhsilimi bitirmişəm. Ona görə Qərb və Şərqi lap əvvəldən mənə bir vəhdət təşkil etmişlər. Mən sanki iki ananın oğluyam".

Bu qədər gərgin işlər, çoxşaxəli yaradıcılığı onu çox sevdiyi fotoaparata da ayıra bilmirdi. Bəstəkar fotoqrafiyaya maraqlı göstərirdi. Müxtəlif markalı fotoaparatlara var idi. Asudə vaxtlarında, xarici səfərlər zamanı həvəslə şəkillər çəkirdi.

Bəstəkar, pedaqoq, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1978), SSRİ Xalq artisti (1959), Azərbaycan SSR Xalq artisti (1958), "Stalin" mükafatı laureatı (1946, 1948), "Lenin" mükafatı laureatı (1967), Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki Qara Qarayev 1982-ci il mayın 13-də Moskva şəhərində vəfat edib, Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn olunub. Həmin il Azərbaycan Dövlət Kamera Orkestrinə bəstəkar Qara Qarayev adına verilib. Bakıda ev-muzeyi, onun adını daşıyan 8 illik orta musiqi məktəbi, metrostansiya, küçə var. Ayrı-ayrı illərdə Qara Qarayev adına beynəlxalq musiqi festivalları keçirilib. TÜRKSOY 2018-ci ildə "Qara Qarayev ili" elan edib.

Xatirəsi daim yad edilən, əziz tutulan şöhrətli sənətkar dünyada musiqi var olduqca hər zaman anılacaq. Onun adını "Yeddi gözəl", "İldırımli yollarla", "Leyli və Məcnun", "Don Kixot" baletləri, Cövdət Hacıyevlə birgə yazdığı "Vətən" operası, "Azərbaycan" süitəsi, kantataları, simfoniyaları və digər əsərləri daim yaşadacaq.

*Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"*